

Inkomstprövas rätten till äldre- och handikappomsorg ?

www.m.lst.se

Samhällsbyggnadsenheten
2003:32

Annalena Holmgren, Ingela Lundin
ISSN 1402-3393

LÄNSSTYRELSEN
I SKÅNE LÄN

Förord

I regeringens regleringsbrev för 2002 har länsstyrelserna fått i uppdrag att redovisa om det förekommer att kommunerna inkomstprövar rätten till äldre- och handikappomsorg.

Länsstyrelsen redovisar i denna rapport tillståndet i länet under första kvartalet 2003. En liknande undersökning gjordes 1997.

Rapporten har sammanställts av socialkonsulenter Anna Lena Holmgren och Ingela Lundin.

Eva Carlström

Bakgrund

I regeringens regleringsbrev för 2002 har Socialstyrelsen och länsstyrelserna i samarbete fått i uppdrag att redovisa om det förekommer att kommuner inkomstprövar rätten till äldre- och handikappomsorg.

Till alla kommuner i landet har i slutet av 2002 skickats ut en enkät, sammanställd av Socialstyrelsen, med frågor kring kommunens policy för bedömning när det gäller städning och inköp. Frågorna handlade om möjligheten att få hjälp till städning och inköp av dagligvaror. Frågorna gällde dels villkoren för äldre personer, 65 år och äldre, dels villkoren för yngre, under 65 år.

Vad svarade kommunerna?

Denna sammanställning visar svaren från Skåne län, där 32 av 33 kommuner besvarat enkäten. Redovisningen är en uppföljning av 1997 års rapport om riktlinjer för hemtjänstinsatser inom äldreomsorgen.

Siffrorna visar först kommunernas svar när det gäller personer 65 år och äldre och därefter anges inom parentes svaren när det gäller personer yngre än 65 år.

Frågor om städning

Hur behandlas ansökan?

I alla kommunerna prövas ansökan om städning som bistånd efter utredning av behovet.

Vilka villkor ställs för att få städning?

Som villkor för att få hjälp med städning krävs i alla kommunerna att personen själv inte kan utföra städningen.

Vad står det i lagen?

I den nya socialtjänstlagen m.m (proposition 2002/01:80) står att ”*Enligt regeringens mening får inte den enskildes ekonomi avgöra om han eller hon skall få biståndsinsatser som han eller hon är i behov av. Äldre eller funktionshindrade människor ska inte behöva få sin biståndsbehov bedömda i relation till sin ekonomi.*” I propositionen står också att regeringen är oroad över att det förekommit att äldre människor blivit nekade hemtjänst med hänvisning till att han eller hon har tillräckligt med pengar att själva bekosta t.ex. städning.

Kan andra medlemmar av hushållet utföra städningen blir det avslag i nästan alla kommuner, 30 (32).6 (9) kommuner tar hänsyn till om det finns andra anhöriga eller närstående utanför hushållet som kan utföra städningen. Ingen kommun har som villkor att den enskilde inte själv kan betala städning. I en kommun krävs även att den enskilde inte har egna personliga resurser att söka hjälpen på annat sätt.

Vilka begränsningar finns det?

I 28 (24) kommuner har man generella riktlinjer för *omfattningen av städning*. Det vanligaste 26 (23) är städning av två rum och kök samt hygienutrymme och hall. *Städfrekvensen* är en gång/varannan vecka i 23 (23) kommuner.

De kommuner, 4 (8), som inte har generella riktlinjer anger att de avgör utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. 3 (4) av dem svarar att det i och för sig inte finns riktlinjer när det gäller frekvens o.s.v. men att det blivit en handläggarpraxis att man städar 2 rum och kök 2 gånger/månad.

23 (20) kommuner har mer ingående riktlinjer kring sådant som inte ingår i städningen. Det gäller exempelvis att storstädning inte ingår och/eller att fönsterputsning sker enstaka gånger eller inte alls.

Frågor om inköp

Hur behandlas ansökan?

När det gäller inköp av dagligvaror är det en kommun som hänvisar till hemsändning av varor från livsmedelsaffär. Övriga prövar som bistånd efter utredning av behovet.

Vilka villkor ställs för att få inköp?

Som villkor för att få hjälp krävs i nästan alla kommunerna, 31 (31), att den enskilde själv inte ska kunna ta sig till livsmedelsaffär. I flertalet kommuner, 16 (18), krävs även att den enskilde inte ska kunna planera inköpen och beställa varor och 28 (27) att ingen annan i hushållet kan sköta om inköpen. 10 (8) kommuner uppger att även andra närstående utanför hushållet kan sköta om inköpen. 4 (5) kommuner markerar att om det inte finns butiker på orten som har hemsändning så kan hemtjänsten ombesörja inköpen.

Vilka begränsningar finns det?

Nästan alla kommunerna, 27 (26), har generella riktlinjer för *hur ofta inköpen kan ske*. 18 (16) anger maximalt en gång/vecka och 6 (8) anger maximalt två gånger/vecka. Övriga avgör från fall till fall.

De enskilda får alltid *följa med till butiken* om de så önskar säger 12 (9) kommuner. I 8 (13) kommuner får den enskilde följa med om det kan motiveras utifrån behov av aktivering. En kommun anger att det går att följa med till en butik om det finns tid och ytterligare två uppger att ledsagning vid inköp beviljas efter behovsprövning.

Vanligtvis finns begränsningar som innebär att inköp görs i endast en livsmedelsaffär. En kommun anger att inköp får ske i en affär/tillfälle. Endast 1 (2) kommuner säger att de inte har någon begränsning i antalet butiker.

I 11 (9) kommuner anges att man har ytterligare riktlinjer kring inköp av dagligvaror, exempelvis att man inte får hjälp med läskbackar eller tunga varor.

För de 5 (6) kommuner som inte har generella riktlinjer när det gäller inköp av dagligvaror anges att de avgör utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. 4 (5) av dem svarar att det i och för sig inte finns riktlinjer när det gäller frekvens o.s.v. men att det blivit en handläggarpraxis att man köper dagligvaror 4 gånger per vecka/månad.

Övriga kommentarer från kommunerna:

En kommun beviljar insats som gör att den enskilde får tillträde till service upp till 8 timmar/månad. Fler timmar erhållas efter särskild prövning.

Vad säger Länsstyrelsen?

I enkätsvaren framkommer att ingen av kommunerna hänvisar till den enskildes ekonomi. Detta är positivt. Vid en liknande undersökning 1997 var det en kommun som ställde villkor att den enskilde skulle sakna ekonomiska resurser att själv bekosta städning och/eller inköp.

Vid ansökan om städning och inköp är det vanligast att kommunen utreder om den enskilde själv kan utföra insatserna eller om anhöriga kan avhjälpa behovet. När det gäller inköp tillkommer ofta att kommunen också utreder om den enskilde själv kan planera och genomföra beställning av varuhemsändning. Två kommuner hänvisar i första hand till hemsändning av varor från livsmedelsaffär, men uppger att man inte utesluter möjligheten till biståndsprövning. I övriga kommuner prövas alla ansökningar utifrån biståndsbehovet.

Länsstyrelsen anser att om biståndsutredningen visar att andra medlemmar av hushållet kan sköta städning eller inköp kan ansökan avslås, dvs. behovet kan tillgodoses på annat sätt. Däremot kan krav inte ställas på att andra närstående utanför hushållet skall hjälpa till. Om hemsändning av varor tillämpas som förstahandsalternativ måste hänsyn tas till att hemkörningsavgiften i individuella fall kan innebära en stor kostnad för den enskilde. Likaså *anser Länsstyrelsen* att det ska vara möjligt att välja mellan olika affärer, men att valet kan få begränsas till en affär per inköpstillfälle.

Av prop. 1996/97:124 framgår att bistånd med städning och inköp hör till hemtjänstens uppgifter. Det innebär att det inte går att ha riktlinjer där hänvisning till städfirmor eller hemsändning av varor framstår som enda alternativet.

Länsstyrelsen anser att en hänvisning till städfirmor eller hemkörning av varor innebär att ansökan måste avslås skriftligt, så att det finns möjlighet att överklaga. Hänvisning till städfirmor och varuhemsändning förutsätter att det finns tillgång till dessa tjänster, att den enskilde har ork och har förmåga att ingå avtal. Det går sålunda inte för socialtjänsten att bara säga att den tjänsten erbjuder vi inte.

Socialtjänstens verksamhet ska grunda sig på respekt för människors självbestämmande och integritet. Insatserna ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde. Kommunernas riktlinjer innebär att alla Skånes kommuner städar i princip lika många rum lika ofta. När det gäller inköp varierar riktlinjerna både om hur ofta inköp får ske, om den enskilde får följa med till affären och om man har mer ingående riktlinjer för inköp. Det är inte någon större skillnad beroende på ålder. *Länsstyrelsen anser* att kommunala riktlinjer ska vara vägledande, med syfte att underlätta handläggningen och främja en likartad bedömning. Bedömningen får dock inte begränsas till vad riktlinjerna omfattar utan det individuella behovet av hjälp ska ligga till grund för beslutet.

Rapportserien Skåne i utveckling

ISSN 1402-3393

- 2003:1 Ängs- och hagmarker i Trelleborgs kommun. *Miljöenheten*
- 2003:2 Ängs- och hagmarker i Bjuvs kommun. *Miljöenheten*
- 2003:3 Ängs- och hagmarker i Burlöv, Lomma, Malmö och Staffanstorps kommuner. *Miljöenheten*
- 2003:4 Ängs- och hagmarker i Eslöv kommun. *Miljöenheten*
- 2003:5 Ängs- och hagmarker i Helsingborg kommun. *Miljöenheten*
- 2003:6 Ängs- och hagmarker i Höganäs kommun. *Miljöenheten*
- 2003:7 Ängs- och hagmarker i Hörby kommun. *Miljöenheten*
- 2003:8 Ängs- och hagmarker i Höörs kommun. *Miljöenheten*
- 2003:9 Ängs- och hagmarker i Kävlinge kommun. *Miljöenheten*
- 2003:10 Ängs- och hagmarker i Landskrona kommun. *Miljöenheten*
- 2003:11 Ängs- och hagmarker i Lunds kommun. *Miljöenheten*
- 2003:12 Ängs- och hagmarker i Sjöbokommun. *Miljöenheten*
- 2003:13 Ängs- och hagmarker i Skurups kommun. *Miljöenheten*
- 2003:14 Ängs- och hagmarker i Svalövs kommun. *Miljöenheten*
- 2003:15 Ängs- och hagmarker i Svedala kommun. *Miljöenheten*
- 2003:16 Ängs- och hagmarker i Vellinge kommun. *Miljöenheten*
- 2003:17 Ängs- och hagmarker i Ystads kommun. *Miljöenheten*
- 2003:18 Transittrafik i Skåne – en pilotstudie. *Miljöenheten*
- 2003:19 Inventering av vanlig groda och åkergroda i Skåne 2002. *Miljöenheten*
- 2003:20 Metod för bestämning av jordbrukets kvävebelastning i mindre avrinningsområden samt effekter av läckagereducerande åtgärder, redovisning av projektet ”Gröna fält och blåa hav”. *Miljöenheten*
- 2003:21 Rikkärr – en indikator för miljömålet Ett rikt odlingslandskap. *Miljöenheten*
- 2003:22 Öppenvård i utveckling – statsbidrag fördelade under 2002. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:23 Ekologisk produktion – varför inte?. En intervjustudie med lantbrukare i Skåne. *Lantbruksenheten*
- 2003:24 Övervakning av fladdermöss i Skåne. Rapport för år 2002. *Miljöenheten*
- 2003:25 Växtnäringsförluster från jordbruksmark i Skåne och Blekinge. Årsredovisning 2001/2002 för miljöövervakningsprogrammet ”Typområden på jordbruksmark”. *Miljöenheten*
- 2003:26 Skånes miljömål och miljöhandlingsprogram: Konsekvensbeskrivning och förslag till genomförande. *Miljöenheten*
- 2003:27 Jämställdhet i vägtransportsystemet – jämställd vägplanering. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:28 Biotopkartering, Skräbeåns huvudfåra – från mynningen i havet till Östersjön/Halens utlopp – 2002. *Miljöenheten*
- 2003:29 Effektoppföljning i kalkade och icke kalkade vatten. Vinter 2002. *Miljöenheten*
- 2003:30 Transport av fosfor och kväve från skånska vattendrag – tillstånd och trender till 2001. *Miljöenheten*
- 2003:31 Vattenväxter i skånska sjöar – En jämförelse mellan 1970-talet och 2002. *Miljöenheten*
- 2003:32 Inkomstprövas rätten till äldre – och handikappomsorg? *Samhällsbyggnadsenheten*

Östra Boulevarden 62 A, 291 86 Kristianstad
Kungsgatan 13, 205 15 Malmö
Tel 044/040-25 20 00, Fax 044/040-25 21 10
Epost lansstyrelsen@m.lst.se
www.m.lst.se

www.m.lst.se